

Değini Notes

GEÇEN YILIN KAYIPLARINDAN: THOMAS ELSAESSER

Nezih Erdoğan

Öz

Önemli sinema araştırmaları profesörü Thomas Elsaesser 4 Aralık, 2019'da vefat etti. Elsaesser sadece sinema araştırmaları alanında önemli eserler vermemiş, önemli üniversitelerde sinema bölümleri ve yüksek lisans programları da kurmuştu. Elsaesser en son Amsterdam Üniversitesi'nde Emeritus profesör, Columbia ve Yale üniversitelerinde ziyaretçi öğretim görevlisi olarak çalıştı. Elsaesser aynı zamanda Amsterdam University Press'in "Film Culture in Transition" serisinin editörlüğünü yaptı. 2017'de Elsaesser büyükbabası ünlü mimar Martin Elsaesser üzerinde odaklanan *Güneş Adası (The Sun Island/ Die Sonneninsel)* adlı bir film yaptı.

Anahtar Sözcükler: Thomas Elsaesser, sinema araştırmaları, sinema kuramları.

A GREAT LOSS: THOMAS ELSAESSER

Abstract

Eminent film scholar Thomas Elsaesser passed away on 4 November 2019. Elsaesser not only published seminal works in film studies but also founded film studies departments and graduate programs at notable universities. Most recently, he was professor emeritus at the University of Amsterdam and visiting professor at Columbia and Yale University. Elsaesser also served as the editor of the book series *Film Culture in Transition* at Amsterdam University Press. In 2017, Elsaesser wrote and directed the film *The Sun Island / Die Sonneninsel*, which centered on his grandfather Martin Elsaesser, a well-known architect.

Keywords: Thomas Elsaesser, film studies, cinema theories.

Geliş Tarihi | Received: 13.02.2020 • Kabul Tarihi | Accepted: 20.02.2020

Prof. Dr., Şehir Üniversitesi İletişim Fakültesi

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3232-0223> • E-Posta: nezih.erdogan@gmail.com

Geçtiğimiz yılın sonlarına doğru, 4 Aralık'ta, film kuramcısı ve tarihçi Thomas Elsaesser Beijing'de bulunduğu sırada vefat etti. Elsaesser, sinema çalışmaları alanında yalnızca yaptığı yayınlarla değil, kurduğu bölümler ve yürüttüğü programlarla da uluslararası bir üne sahipti.

1943 yılında Berlin'de doğan Elsaesser Ruprecht-Karl Üniversitesi'nde (Heidelberg) İngiliz ve Alman edebiyatı eğitimi gördü. 1963 yılında Sussex Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı tahsili için İngiltere'ye gitti. Burada sinema üzerine yazmaya başlayan Elsaesser 70'li yıllarda *Brighton Film Review* ve *Monogram* dergilerine yazar ve editör olarak katkıda bulundu. 1976'da Charles Barr ile East Anglia Üniversitesi'nde İngiltere'nin ilk bağımsız sinema birimini kurdu. 1991 yılında Amsterdam Üniversitesi'ne geçti ve Sinema ve Televizyon Çalışmaları programını başlattı. Amsterdam Üniversitesi Yayınları'nın "Film Culture in Transition" (Geçiş Döneminde Sinema Kültürü) dizisinin editörlüğünü yaptı. Elsaesser, bütün bu faaliyetlerinin yanı sıra ABD'de Iowa, California, New York, Yale, Columbia, Harvard üniversitelerinde, Avrupa'da ise Hamburg, Berlin, Viyana üniversitelerinde ders verdi, Bergen, Stockholm, Cambridge, Tel Aviv üniversitelerinde de konuk öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Thomas Elsaesser'in 1971 tarihli, kısaca "Tales of Sound and Fury" (Shakespeare'in ünlü sonesinden mülhem "Ses ve Öfke Hikayeleri") olarak bilinen makalesi belki melodram üzerine yayımlanmış en önemli çalışma olarak ün kazandı. Edebiyat eğitiminin kazandırmış olduğu güçlü anlatımıyla, farklı alanlardan devşirilmiş yoğun bir birikimin ürünü olan makale, melodram üzerine alabildiğine özgün ve derinlemesine bir kavrayışı ele veren bir gözlemdir; bugün de müfredatlarda, derlemelerde yer almaktadır. Ancak onu yalnızca bu eseriyle anmak haksızlık olur. Elsaesser, bir yandan sinema tarihi üzerine çalışmalarını sürdürürken, diğer yandan sürekli sinemanın günümüzdeki gelişmelerinin nabzını tuttu. Örneğin analogdan dijitale geçiş, yeni medyada hareketli görüntüler gibi konulara eğildi. İlgi alanı Alman sinema tarihinden Hollywood'a, psikanaliz – sinema ilişkisinden felsefeye geniş bir alana yayılmaktaydı ve Elsaesser bu yelpaze içinde öncü tavrıyla hep verimli bir tartışma zemini hazırladı.

Thomas Elsaesser'in hızlı ve yoğun yayın çalışmaları sürerken, akademik dünyada yarattığı etki de giderek arttı. Yalnızca onu referans alan çalışmalar değil, yönettiği tezlere de bakarak, çoğu sonradan yol arkadaşısı olmuş eski öğrencilerinden oluşan uluslararası bir izleyici kitlesinin giderek büyüdüğünü görmemek mümkün değil.

Thomas Elsaesser son yıllarda büyükbabası, ünlü mimar Martin Elsaesser'in eserleri ve hayatı üzerinde yoğunlaşmıştı. Martin Elsaesser Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'ye de gelmiş, Ankara'da önemli eserler vermiş, Carl G. Jung gibi şöhretlerle arkadaş bir entelektüeldi. Bir ara yakın çevresinden oluşan bir toplulukla bir adada alternatif bir yaşam kurma denemesinde bulunmuştu. Thomas Elsaesser, aile içinde çekilmiş amatör filmleri de bir araya getirerek, Martin Elsaesser'in mimarlıktaki başarılarının yanı sıra, büyükanne ve büyükbabasının bu maceralarının filmini yapmaya girişti. Sonunda ortaya *Güneş Adası* çıktı (*The Sun Island/ Die Sonneninsel*, 2017). Elsaesser, İstanbul da dâhil olmak üzere, gittiği birçok yerde aynı zamanda kendi benliğini kuran ailevi ve sosyal dramları da içeren filmini sundu.

Thomas Elsaesser Türkiye'yi birçok defalar ziyaret etti. Konferanslara katıldı, konuşmalar yaptı, Ankara'da büyük dedesinin izini sürdürdü. Elsaesser, en son Kasım 2018'de "Forgetting the Archive" sempozyumuna katılmak üzere İstanbul'a gelmişti.